

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

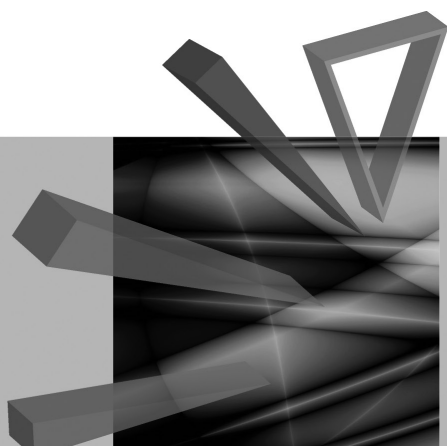
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 2

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-404-2 (tom 2)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Magdalena Nawrot, Marta Ostrowska, Nikolett Siklosi , Wpływ integracji w ramach strefy euro na konkurencyjność gospodarki narodowej w ujęciu międzynarodowym w kontekście kryzysu	11
Michał Nowicki , Konkurencyjność Unii Europejskiej a kryzys zadłużeniowy strefy euro	22
Alina Nychyk , Problem rozszerzenia Unii Europejskiej na przykładzie Ukrainy	32
Anna Odrobina , Alianse technologiczne w międzynarodowej współpracy badawczo-rozwojowej	41
Paweł Pasierbiak , Ekonomiczne efekty utworzenia strefy wolnego handlu między Unią Europejską i Koreą Południową	52
Sławomir Pastuszka , Wpływ kryzysu gospodarczego na rozwój nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej	63
Karolina Pawlak, Katarzyna Kita , Stan i perspektywy rozwoju handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi UE i NAFTA	75
Bożena Pera , Wymiana handlowa towarami zaawansowanymi technologicznie w krajach Unii Europejskiej w okresie dekonjunkury gospodarczej (2007-2012)	87
Agnieszka Piasecka-Głuszak , Korzyści z wdrożenia <i>lean management</i> w polskich przedsiębiorstwach w dobie kryzysu – wyniki badań ankietowych.....	99
Waldemar Pierzchlewski , Koncepcje zarządzania formą walki z kryzysem w przedsiębiorstwie	112
Eugeniusz M. Pluciński , Idea wielu prędkości integracji europejskiej – mit czy konieczność? Wybrane aspekty w kontekście zarządzania kryzysem w Eurolandzie	118
Katarzyna Puchalska , Innowacyjność regionu a nakłady na działalność innowacyjną podmiotów z kapitałem zagranicznym.....	131
Lukasz Puślecki , Strategiczne aliane technologiczne w sektorze biofarmaceutycznym – aliane otwartych innowacji	141
Zdzisław W. Puślecki , O niestabilności cen żywności na współczesnym rynku globalnym	150
Magdalena Rudnicka , Globalne tendencje w handlu usługami	162
Piotr Rybicki , Integracja lokalnych rynków gospodarczych w odniesieniu do instytucji klastra gospodarczego	172
Jan Rymarczyk , Internacjonalizacja i globalizacja giełd papierów wartościowych.....	181

Jerzy Rymarczyk , Antykryzysowe działania Europejskiego Banku Centralnego.....	201
Paweł Sekuła , Analiza determinant bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Europie.....	211
Anna Skoczylas , Zewnętrzne determinanty innowacji w Polsce	221
Joanna Skrzypczyńska , Przyczyny braku kompromisu w Rundzie Rozwoju WTO	229
Przemysław Skulski , Wykorzystanie reklamy na międzynarodowym rynku uzbrojenia	237
Tadeusz Sporek , Znaczenie Indii i Chin w globalnej gospodarce.....	252
Ewelina Stachurska-Rak , Argentyński kryzys gospodarczy – scheda peronizmu	260
Michał Staszków , Parki naukowo-technologiczne - miejsce wsparcia innowacyjnego biznesu.....	269
Beata Stępień , Zarządzanie wartością dla klienta w przedsiębiorstwach polskich i międzynarodowych – teoria a wyniki badań empirycznych	278
Agnieszka Szańca , Rola międzynarodowego zarządzania zasobami ludzkimi w projektach wielokulturowych	289
Barbara Szymoniuk , Procesy integracyjne przedsiębiorstw w klastrach w warunkach spowolnienia gospodarczego.....	299
Alina Szypulewska-Porczyńska , Delegowanie pracowników w UE: zasady i analiza empiryczna	308
Paweł Śliwiński , Struktura rachunku finansowego w bilansie płatniczym a zaburzenia na rynku walutowym w Polsce w okresie 2000-2012	319
Bogdan Ślusarz, Aleksandra Mitela-Grzybek , Polityka regionalna Unii Europejskiej i jej wpływ na kształtowanie zrównoważonego rozwoju regionu lubuskiego.....	329
Jowita Świerczyńska, Klemens Budzowski , Instytucja upoważnionego przedsiębiorcy w Unii Europejskiej.....	340
Maciej Walkowski , Dylematy Polski związane z potencjalnym uczestnictwem w europejskim projekcie unii bankowej	351
Zbigniew Wiktor , Wpływ światowego kryzysu na gospodarkę i politykę Chin. Czy można mówić o kryzysie w Chinach?	364
Marta Winiewicz-Bosy , Wpływ kryzysu na wyścigi konne na świecie.....	377
Eugeniusz Wojciechowski, Aldona Podgórnjak-Krzykacz , Jakość rządzenia w warunkach kryzysu	390
Marek Wróblewski , Aktywność pożyczkowa MFW wobec globalnego kryzysu finansowego.....	401
Waldemar Zadworny , Ocena efektywności systemu zarządzania środowiskowego według normy ISO 14001 w przedsiębiorstwach województwa lubelskiego.....	413
Dominika Zenka-Podlaszewska , Rola zarządzania ryzykiem oraz przejrzystości w łańcuchach dostaw w złożonych warunkach gospodarowania.....	425

Wojciech Zysk , Międzynarodowe obroty usługowe w latach 2004-2011	435
Katarzyna Żukrowska , Czynniki integrujące i dezintegrujące rynki regionalne i globalne podczas dekonjunktury na przykładzie kryzysu 2008+ ...	446
Anna Żyła , Charakterystyka azjatyckiego modelu rozwoju gospodarczego w świetle teorii oraz doświadczeń krajów zaliczanych do pierwszej i drugiej generacji „azjatyckich tygrysów”	459

Summaries

Magdalena Nawrot, Marta Ostrowska, Nikolett Siklosi , Impact of integration within the euro zone on the international competitiveness of the national economy in the context of the crisis	20
Michał Nowicki , Competitiveness of the European Union in the context of euro zone debt crisis	31
Alina Nychyk , The problem of the European Union enlargement on the example of Ukraine.....	40
Anna Odrobina , Technology alliance in international R&D cooperation.....	51
Paweł Pasierbiak , Economic effects of the European Union-South Korea free trade agreement.....	62
Sławomir Pastuszka , Impact of the economic crisis on the development of the new Member States of the European Union	74
Karolina Pawlak, Katarzyna Kita , State and growth prospects of foreign trade in agri-food products of the European Union and NAFTA	86
Bożena Pera , International trade of the European Union in high technology products during the economic downturn (2007-2012)	98
Agnieszka Piasecka-Głuszak , The benefits of implementing lean management in Polish enterprises in the era of crisis – survey results.....	111
Waldemar Pierzchlewski , Management conceptions as a form of a fight with a crisis in an enterprise	117
Eugeniusz M. Pluciński , The idea of “multi speed” of European integration: myth or necessity? Selected aspects in the context of the management of crisis within eurozone	130
Katarzyna Puchalska , Innovativeness of a region vs. expenditures on innovative activities of entities with foreign capital.....	140
Łukasz Puślecki , Strategic technology alliances in the biopharmaceutical industry – open innovation alliances	149
Zdzisław W. Puślecki , About the volatility of food prices in the modern global market	161
Magdalena Rudnicka , Global trends in services trade.....	171
Piotr Rybicki , Integration of local economic markets in relation to economic cluster institution	180

Jan Rymarczyk , Internationalization and globalization of stock exchanges ..	200
Jerzy Rymarczyk , Anti-crisis measures of the European Central Bank	210
Paweł Sekuła , An analysis of the determinants of foreign direct investment in Europe.....	220
Anna Skoczylas , International determinants of innovation in Poland.....	228
Joanna Skrzypczyńska , The reasons for the lack of compromise in the negotiations in the WTO Development Round	236
Przemysław Skulski , The use of advertisement on the international arms market	250
Tadeusz Sporek , The importance of India and China in the global economy.	259
Ewelina Stachurska-Rak , The economic crisis in Argentina – legacy of Peronism.....	268
Michał Staszaków , Science and technology parks – support for innovative business.....	277
Beata Stępień , Customer Value Management in Polish and international enterprises – the theory and empiric analysis outcome	288
Agnieszka Szańca , The role of international human resource management in multicultural projects	298
Barbara Szymoniuk , Integrational processes of enterprises in clusters in the conditions of economic downturn	307
Alina Szypulewska-Porczyńska , Posting of workers in the European Union: rules and empirical analysis.....	318
Paweł Śliwiński , Structure of financial account in the balance of payments and foreign exchange market disorders in Poland in the period from 2000 to 2012	328
Bogdan Ślusarz, Aleksandra Mitela-Grzybek , European Union regional policy and its impact on the sustainable development of the Lubuskie region	339
Jowita Świerczyńska, Klemens Budzowski , Authorised economic operator in the European Union	350
Maciej Walkowski , Polish dilemmas regarding a potential participation in the European banking union.....	363
Zbigniew Wiktor , The influence of the world crisis on the economy and policy of China. Is there a crisis in China?	376
Marta Wincewicz-Bosy , Impact of the crisis on horse racing in the world	389
Eugeniusz Wojciechowski, Aldona Podgórnjak-Krzykacz , The quality of governance in the conditions of the crisis.....	400
Marek Wróblewski , International Monetary Fund's lending activity towards the global financial crisis	412
Waldemar Zadworny , Assessment of effectiveness of Environmental Management System in accordance with ISO 14001 in enterprises of the Lublin Voivodeship.....	424

Dominika Zenka-Podlaszewska , The role of risk management and visibility in supply chains under complex economic conditions	434
Wojciech Zysk , International trade in services in the years 2004-2011	445
Katarzyna Żukrowska , Integrating and disintegrating factors of regional and global markets during the downturn of economy on the example of 2008+ crisis.....	458
Anna Żyła , Characteristics of the Asian model of economic development in the light of international relations theories and the economic experience of East Asian tigers	470

Eugeniusz Wojciechowski, Aldona Podgórnica-Krzykacz

Uniwersytet Łódzki

JAKOŚĆ RZĄDZENIA W WARUNKACH KRYZYSU

Streszczenie: Celem artykułu jest identyfikacja wpływu jakości rządzenia na sytuację gospodarczą państw UE w okresie kryzysu gospodarczego. Analiza obejmuje kształtowanie się wskaźnika efektywności rządzenia, publikowanego przez Bank Światowy, oraz wskaźników oceniających kondycję gospodarczą. Tłem dla analiz statystycznych są rozważania teoretyczne na temat związku jakości rządzenia z rozwojem gospodarczym oraz przegląd dotychczasowych badań w tym zakresie.

Słowa kluczowe: kryzys, jakość rządzenia, rozwój gospodarczy.

1. Kryzys gospodarczy a rządzenie

Powszechnie panuje przekonanie, że kryzysy są wpisane w funkcjonowanie gospodarek krajowych i regionalnych, a ich pojawianie się ma charakter cykliczny. Spowolnienia i turbulencje są także nieuchronne w skali globalnej, co wynika z wzajemnych powiązań gospodarczych, występujących pomiędzy państwami i regionami. Za ich sprawą kryzysy regionalne mogą zyskać wymiar ponadnarodowy, a nawet globalny. Zwraca uwagę na to S. Korenik, pisząc o powiązaniach o charakterze sieciowym w gospodarce światowej, które przenoszą kryzys z prędkością przemieszczania się bitu między poszczególnymi punktami świata¹. Za główne kanały rozprzestrzeniania się kryzysu W. Orłowski uznał handel międzynarodowy oraz inwestycje bezpośrednie w krajach rozwijających się².

Od 2008 r. przez świat przetacza się fala kryzysu finansowego. Za główną jego przyczynę należy uznać decyzje o obniżaniu stóp procentowych w Stanach Zjednoczonych, które doprowadziły do boomu kredytowego na rynku kredytów hipotecznych, a w ostateczności do pęknięcia bańki spekulacyjnej³. Kryzys objął te segmen-

¹ S. Korenik, *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych*, CeDeWu, Warszawa 2011, s. 109.

² W. M. Orłowski, *Kryzys a tendencje wzrostu gospodarczego na świecie*, [w:] *Kryzys globalny. Początek czy koniec?*, red. J. Winiecki, Regan Press, Gdańsk 2009, s. 57.

³ M. Krzak, *Sytuacja na międzynarodowych rynkach finansowych*, [w:] *Kryzys globalny. Początek czy koniec?*, red. J. Winiecki, Regan Press, Gdańsk 2009, s. 25-28.

ty sektora finansowego, które były najmniej regulowane (zjawisko sekurytyzacji i tzw. bankowości cienia), stąd tak duże zaangażowanie instytucji publicznych w ratowanie sektora bankowego oraz polityka antykryzysowa USA i innych krajów. Kryzys finansowy odcisnął swoje piętno na realnych procesach gospodarczych poprzez ograniczenia w dostępie do kredytów dla konsumentów i podmiotów gospodarczych. W dalszej kolejności wygenerowało to spadek inwestycji, popytu konsumpcyjnego i wzrost bezrobocia. Można zaobserwować wpływ jego konsekwencji w sferze społecznej i politycznej.

Niektórzy autorzy uznają, że długofalowe załamania gospodarcze nie są przypadkowe, ale powstają w wyniku zaistnienia określonych przesłanek i rodzą liczne konsekwencje społeczne i polityczne⁴. Zdaniem J. Rymarczyka, kryzysy są przede wszystkim efektem błędnych decyzji w polityce gospodarczej⁵. Nie pozostają one także bez wpływu na decyzje publiczne, od nich bowiem może zależeć przebieg kryzysu czy jego ostateczne skutki. Obecny kryzys bez wątpienia ponownie zwrócił uwagę na rolę państwa i jego instytucji w gospodarce oraz dokonał weryfikacji jego aktywności w niektórych sferach i podejmowanych sposobów rządzenia. Światowy kryzys ujawnił, że tzw. złe rządzenie (*bad governance*) jest nie tylko charakterystyczne dla państw rozwijających się czy transformujących, ale dotyczy także krajów wysoko rozwiniętych⁶. W związku z tym tzw. „dobre rządzenie” staje się zasadniczym wyzwaniem dla rządów, organizacji ponadnarodowych, narodowych oraz subnarodowych.

2. Jakość rządzenia a gospodarka

O sile instytucji publicznych decyduje ich zdolność do formułowania i egzekwowania przepisów prawa, programowania polityk, rozwiązywania problemów i kształtowania odpowiedniego standardu życia. Kwestia ta sprowadza się do zespołu działań i cech niezbędnych do zapewnienia odpowiedniego poziomu jakości rządzenia. Bank Światowy definiuje ją jako zespół tradycji i instytucji obowiązujących w państwie, do których zalicza proces elekcji, monitorowania i przekazywania władzy publicznej, zdolności rządu do formułowania i wcielania w życie polityk publicznych oraz respektowanie praw obywateli⁷. R. Putnam na podstawie badań we włoskich regionach dowodził, że jakość rządzenia, a w szczególności jeden z jej przeja-

⁴ *Geografia polskiego kryzysu. Kryzys peryferii czy peryferie kryzysu?*, red. G. Gorzelak, Stowarzyszenie Regional Studies Association – Sekcja Polska, Warszawa 2009, s. 6.

⁵ J. Rymarczyk, *Globalny kryzys finansowy*, [w:] *Między kryzysem a współpracą gospodarczą*, red. M. Lasoń, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2010, s. 15.

⁶ B. Rothstein, J. Teorell, *Defining and measuring quality of government*, [w:] *Good Government: The Relevance of Political Science*, red. S. Holmberg, B. Rothstein, Edward Elgar Publishing, 2012, s. 15.

⁷ D. Kaufmann, A. Kray, P. Zoido-Lobaton, *Aggregating Governance Indicators*, “World Bank Policy Research Working Paper” 1999, no. 2195.

wów w postaci efektywności świadczenia usług publicznych, determinowana jest przez jakość kapitału społecznego⁸. Do podobnych wniosków na podstawie porównań między krajami doszli R. La Porta oraz S. Knack i P. Keefer, którzy wskazywali na związki pomiędzy społeczeństwami o wysokim wskaźniku zaufania a wyższą wydajnością rządu⁹.

Wzrost jakości rządu znajduje wyraz w postulatach dobrego, właściwego, stosownego czy odpowiedniego rządu¹⁰. Wymóg ten formułuje koncepcja „dobrego rządu”. Przez ekonomistów jest ona interpretowana jako zespół zasad, których wdrożenie podnosi standardy zarządzania publicznego, a te z kolei kreują odpowiednie warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego (*good-for-economic-development*)¹¹.

Rządzenie jako element ładu społecznego i instytucjonalnego w państwie uznawane jest przez wielu autorów za czynnik w istotny sposób oddziałujący na kondycję gospodarczą¹². Podwaliny dla badań nad zależnościami pomiędzy instytucjami a wzrostem ekonomicznym stworzyła ekonomia instytucjonalna, której czołowym przedstawicielem i zarazem autorem tzw. „rewolucji instytucjonalnej” w ekonomii jest D. North. Zwrot w stronę instytucji nastąpił także za sprawą problemów wygenerowanych przez neoliberalizm, związanych z korupcją czy niekonkurencyjnymi zachowaniami w gospodarce. Kolejne badania wskazywały na związek pomiędzy „dobrymi rządami” a rozwojem gospodarczym państw europejskich (D. North 1981; De Long, A. Schleifer 1993), wzrostem gospodarczym (S. Knack, P. Keefer 1995; P. Mauro 1995), sukcesem transformacji systemowej w kierunku gospodarki wolnorynkowej (B. Weingast 1995; S. Johnson, D. Kaufmann, A. Schleifer 1997)¹³.

Rządzenie (zarówno jego formalne, jak i nieformalne przejawy w postaci konwencji, zasad) w szczególności będzie wpływać na dystrybucję zasobów, determinować klimat inwestycyjny, konkurencyjność i przedsiębiorczość gospodarki¹⁴. Jak

⁸ R. Putnam, *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton University Press, Princeton 1993.

⁹ R. La Porta, F. López-de-Silanes, A. Shleifer, R. Vishny, *Trust in Large Organisation*, „American Economic Review Papers and Proceedings” 1997, no. 87, s. 333-338, oraz S. Knack, P. Keefer, *Does Social Capital have an economic Payoff? A cross-country investigation*, „Quarterly Journal of Economics” 1997, no. 112, s. 1251-1288.

¹⁰ E. Wojciechowski, A. Podgórnjak-Krzykacz, *Governance jako nowy sposób zarządzania sprawami publicznymi*, [w:] *Współczesne problemy polityki ekonomicznej*, red. J. Sokołowski i Z. Przybyła, Akademia Ekonomiczna im. O. Langego we Wrocławiu, Jelenia Góra 2007, s. 417.

¹¹ Por. R. La Porta, F. López-de-Silanes, A. Shleifer and R. Vishny, *The Quality of Government*, „Journal of Law, Economics and Organization” 1999, vol. 15(1), s. 223.

¹² Por. D. Acemoglu, S. Johnson, J.A. Robinson 2002; D. Acemoglu, S. Johnson, J. A. Robinson 2004; W. Easterly 2001; W. Easterly, R. Levine 2003; R. Hall, Ch. Jones 1999; S. Knack, P. Keefer 1995; P. Mauro 1995; D. Rodrik, A. Subramanian, F. Trebbi 2004; B. Rothstein, J. Teorell 2008.

¹³ R. La Porta, F. López-de-Silanes, A. Shleifer and R. Vishny, wyd. cyt., s. 223.

¹⁴ Wyniki badań potwierdzają pozytywny wpływ wysokiej jakości rządu nie tylko w sferze gospodarczej, ale także w społecznej, środowiskowej czy w zakresie rozwoju demokracji. W szczególności można wskazać na następujące zależności: redukuje nierówności w podziale dochodów i poziom

twierdzą D. Acemoglu, S. Johnson i J.A. Robinson, kierunek oddziaływania jest następujący: instytucje polityczne wpływają na dystrybucję legalnej władzy politycznej w społeczeństwie, ta z kolei determinuje instytucje ekonomiczne. Od nich w dalszej kolejności zależą efekty ekonomiczne, w tym wzrost gospodarczy. Jednocześnie proces dystrybucji zasobów określa faktyczną władzę polityczną, która oddziałuje na instytucje polityczne¹⁵.

Niektórzy badacze podają w wątpliwość tak zaprezentowany ciąg przyczynowo-skutkowy. Zdaniem A. Goldsmitha, większa przejrzystość, odpowiedzialność i uczestnictwo w procesach rządzenia są często efektem, a nie bezpośrednią przyczyną szybszego rozwoju¹⁶. Do takich wniosków dochodzi na podstawie analizy reform rządzenia i kształtowania się tempa wzrostu gospodarczego w USA, Argentynie, na Mauritiusie i Jamajce. W dwóch pierwszych przypadkach rozwój gospodarczy poprzedził reformy instytucjonalne, natomiast w dwóch pozostałych zestaw wprowadzonych instytucji był podobny, kraje te nie osiągnęły jednak zbliżonej ścieżki rozwoju¹⁷. W kontekście przytoczonych stanowisk i argumentów trudno jednoznacznie określić kierunek oddziaływania na linii: jakość rządzenia a rozwój społeczno-gospodarczy, i precyzyjnie ustalić sekwencję działań. Mało prawdopodobne jest, że kompleksowe reformy instytucjonalne są w stanie wygenerować rozwój gospodarczy, choć nie można wykluczyć ich wpływu na ten proces.

3. Jakość rządzenia w krajach UE – wskaźniki Banku Światowego

Do najbardziej rozbudowanych i kompleksowych, a zarazem rozpowszechnionych mierników jakości rządzenia, opartych na zagregowanych danych i międzynarodowych studiach porównawczych, zaliczyć należy wskaźniki publikowane przez Bank Światowy, Światowe Forum Ekonomiczne i Szwajcarski Instytut IMD. Ich charakterystyczną wspólną cechą jest systematyczne i kompleksowe ujęcie procesów rządzenia, uwzględniające aspekty efektywności sektora publicznego i administracji publicznej, a także jakości uregulowań prawnych. W artykule uwaga została skon-

ubóstwa (S. Gupta, H. Davoodi i R. Alonso-Terme 2002); przyczynia się do wzrostu poziomu edukacji i zdrowia (P. Mauro 1998; S. Gupta, H. Davoodi i R. Alonso-Terme 1998); zwiększa poparcie dla rządu (Ch. Anderson i Y. Tverdova 2003); sprzyja konsolidacji instytucji demokratycznych (R. Rose i D. Shin 2001; F. Zakaria 2003); postrzegana jest jako istotny czynnik przyczyniający się do zrównoważonego rozwoju środowiska (S. Morse 2006). Por. N. Charron, V. Lapuente, B. Rothstein, *Measuring the quality of government and subnational variation. Report for European Commission, Directorate-General for Regional Policy, Working Papers 2012, no. 1, s. 11.*

¹⁵ D. Acemoglu, S. Johnson, J.A. Robinson, *Institutions as the Fundamental Cause of Long-Run Growth*, [w:] *Handbook of Economic Growth. Volume 1A*, red. P. Aghion, S. N. Durlauf, Elsevier, North-Holland 2005, s. 392.

¹⁶ A.A. Goldsmith, *Is Governance Reform a Catalyst for Development*, "Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions" 2007, vol. 20 (2), s. 165.

¹⁷ S. Holmberg, B. Rothstein, N. Nasiritousi, *Quality of Government: What You Get?*, "Annual Review of Political Science" 2009, vol. 12, s. 10.

centrowana na wskaźnikach Banku Światowego jako instytucji odgrywającej wiodącą rolę w konstrukcji i pomiarze wskaźników rządzenia.

W analizach Banku Światowego uwzględnianych jest ok. 300 wskaźników, z których utworzono sześć zagregowanych mierników obrazujących następujące aspekty rządzenia:

- odpowiedzialność, rozliczalność i kontrola demokratyczna (*voice and accountability*) – obejmuje pomiar praw politycznych, wolności obywatelskich i praw człowieka,
- stabilność polityczna i brak przemocy (*political instability and violence*) – oznacza pomiar prawdopodobieństwa gwałtownych zagrożeń lub zmian w rządzie, destabilizacji przez możliwe niekonstytucyjne akty przemocy, łącznie z terroryzmem,
- skuteczność (efektywność) rządzenia (*government effectiveness*) – obejmuje pomiar profesjonalizmu administracji publicznej oraz jakości świadczonych usług publicznych,
- jakość regulacji (*quality of regulatory*) – dotyczy stopnia ingerencji czynnika publiczno-administracyjnego w gospodarce rynkowej,
- rządy prawa (*rule of law*) – wskaźnik ocenia sprawność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, jakość umów oraz ochronę praw własności,
- kontrola korupcji (*control of corruption*).

Na ich podstawie skonstruowany został zintegrowany wskaźnik rządzenia, przyjmujący wartości od $-2,5$ do $2,5$, przy czym wyższej wartości odpowiada wyższy poziom zjawiska. W tabeli 1 zaprezentowano wartości poszczególnych indeksów w 2011 r. dla krajów UE.

Tabela 1. Jakość rządzenia w krajach Unii Europejskiej według rankingu Banku Światowego w 2011 r.

Państwo	Odpowiedzialność i rozliczalność	Stabilność polityczna i brak przemocy	Skuteczność rządów	Jakość regulacji	Rządy prawa	Kontrola korupcji
1	2	3	4	5	6	7
Austria	1,41	1,19	1,66	1,41	1,81	1,44
Belgia	1,40	0,88	1,67	1,25	1,45	1,58
Bułgaria	0,47	0,30	0,01	0,56	-0,09	-0,17
Cypr	1,08	0,54	1,53	1,22	1,06	0,96
Czechy	0,98	1,12	1,02	1,25	1,01	0,32
Dania	1,61	1,11	2,17	1,93	1,92	2,42
Estonia	1,09	0,59	1,20	1,40	1,18	0,91
Finlandia	1,54	1,38	2,25	1,77	1,96	2,19
Francja	1,20	0,61	1,36	1,11	1,50	1,51
Grecja	0,82	-0,06	0,48	0,51	0,57	-0,15
Hiszpania	1,10	0,13	1,02	1,09	1,20	1,06
Holandia	1,52	1,12	1,79	1,84	1,82	2,17

1	2	3	4	5	6	7
Irlandia	1,32	1,00	1,42	1,65	1,76	1,52
Litwa	0,84	0,63	0,68	0,94	0,77	0,29
Luksemburg	1,57	1,33	1,73	1,86	1,81	2,17
Łotwa	0,74	0,29	0,68	0,95	0,80	0,21
Malta	1,12	1,00	1,16	1,31	1,35	0,91
Niemcy	1,31	0,86	1,53	1,51	1,61	1,68
Polska	1,04	1,09	0,68	0,96	0,73	0,51
Portugalia	1,12	0,70	0,97	0,66	1,01	1,09
Rumunia	0,41	0,12	-0,22	0,72	0,04	-0,20
Słowacja	0,95	0,97	0,86	1,03	0,65	0,29
Słowenia	1,03	0,84	0,99	0,63	1,07	0,93
Szwecja	1,59	1,26	1,96	1,84	1,95	2,22
Węgry	0,85	0,75	0,71	1,05	0,77	0,34
W. Brytania	1,27	0,37	1,55	1,62	1,67	1,54
Włochy	0,94	0,59	0,45	0,75	0,41	-0,01

Źródło: opracowanie na podstawie <http://info.worldbank.org/governance/wgi/resources.htm>.

Zaprezentowane dane wskazują na duże zróżnicowanie krajów UE pod względem jakości rządzenia. Stosunkowo wysokie i jednorodne wyniki osiągają one pod względem zarówno zagwarantowania swobód obywatelskich i wpływu obywateli na sprawy publiczne (od 0,41 w Rumunii do 1,61 w Danii), jak i jakości regulacji. Państwa uchodzące za sprawnie zarządzane osiągają niższe noty pod względem stabilności politycznej i braku przemocy, co wynika ze skali zagrożenia światowym terroryzmem. Skuteczność rządzenia najniżej oceniana jest w Rumunii, Bułgarii, a także we Włoszech i Grecji. Znamienne jest to, że te ostatnie wyprzedziły takie państwa, jak Urugwaj czy Botswana.

4. Kryzys gospodarczy a jakość rządzenia w krajach UE

Do dalszych analiz spośród mierzonych przez Bank Światowy subindeksów został wytypowany miernik, który dotyczy skuteczności rządzenia. Wskaźnik ten określa zdolność rządu do sprawowania władzy w sferze dostarczania usług publicznych oraz formułowania i realizacji własnej polityki. Obejmuje on wskaźniki cząstkowe, mierzące: jakość usług publicznych, jakość pracy administracji, kompetencję urzędników służby cywilnej oraz poziom ich niezależności od nacisków politycznych, jak również poziom wiarygodności angażowania się rządu w rozwiązywanie istotnych problemów.

W celu zidentyfikowania zależności między jakością rządzenia a rozwojem gospodarczym krajów UE obliczony został współczynnik korelacji pomiędzy wskaźnikami skuteczności rządzenia Banku Światowego oraz dynamiką PKB i PKB *per capita*.

Tabela 2. Dynamika PKB w krajach UE w latach 2003-2011

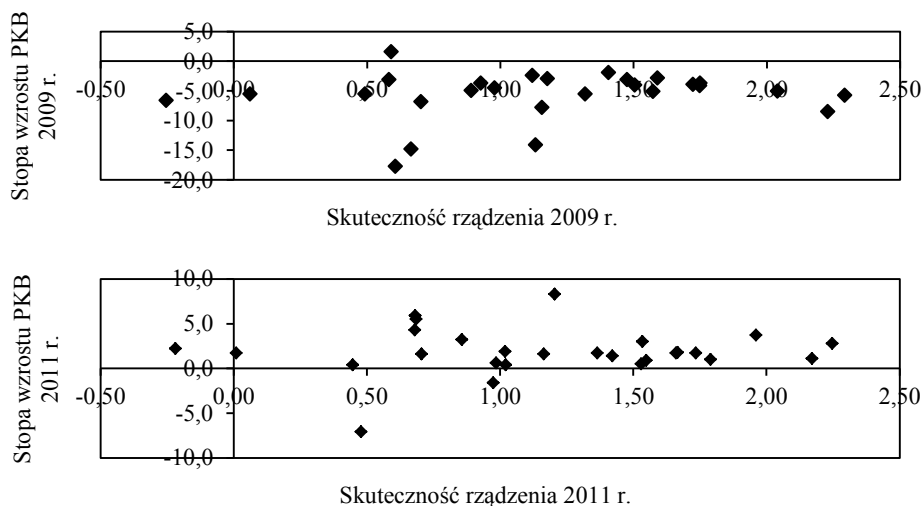
Państwo	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Austria	0,9	2,6	2,4	3,7	3,7	2,2	- 3,9	2,0	1,7
Belgia	0,8	3,3	1,8	2,7	2,9	1,0	- 2,8	2,4	1,8
Bułgaria	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	- 5,5	0,4	1,7
Cypr	1,9	4,2	3,9	4,1	5,1	3,6	- 1,9	1,3	0,5
Czechy	3,8	4,7	6,8	7,0	5,7	3,1	- 4,5	2,5	1,9
Dania	0,4	2,3	2,4	3,4	1,6	- 0,8	- 5,7	1,6	1,1
Estonia	7,8	6,3	8,9	10,1	7,5	-4,2	-14,1	3,3	8,3
Finlandia	2,0	4,1	2,9	4,4	5,3	0,3	- 8,5	3,3	2,8
Francja	0,9	2,5	1,8	2,5	2,3	- 0,1	-3,1	1,7	1,7
Grecja	5,9	4,4	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1
Hiszpania	3,1	3,3	3,6	4,1	3,5	0,9	- 3,7	- 0,3	0,4
Holandia	0,3	2,2	2,0	3,4	3,9	1,8	- 3,7	1,6	1,0
Irlandia	3,9	4,4	5,9	5,4	5,4	- 2,1	- 5,5	- 0,8	1,4
Litwa	10,3	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	- 14,8	1,5	5,9
Luksemburg	1,7	4,4	5,3	4,9	6,6	-0,7	-4,1	2,9	1,7
Łotwa	7,6	8,9	10,1	11,2	9,6	- 3,3	- 17,7	- 0,9	5,5
Malta	0,7	-0,3	3,6	2,6	4,1	3,7	- 2,4	2,7	1,6
Niemcy	-0,4	1,2	0,7	3,7	3,3	1,1	- 5,1	4,2	3,0
Polska	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,3
Portugalia	-0,9	1,6	0,8	1,4	2,4	0,0	- 2,9	1,9	-1,6
Rumunia	5,2	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,2
Słowacja	4,8	5,1	6,7	8,3	10,5	5,8	- 4,9	4,4	3,2
Słowenia	2,9	4,4	4,0	5,8	7,0	3,4	-7,8	1,2	0,6
Szwecja	2,3	4,2	3,2	4,3	3,3	- 0,6	- 5,0	6,6	3,7
Węgry	3,9	4,8	4,0	3,9	0,1	0,9	- 6,8	1,3	1,6
W. Brytania	3,8	2,9	2,8	2,6	3,6	-1,0	-4,0	1,8	0,9
Włochy	0,0	1,7	0,9	2,2	1,7	- 1,2	- 5,5	1,8	0,4
UE27	1,5	2,5	2,1	3,3	3,2	0,3	-4,3	2,1	1,5

Źródło: opracowanie na podstawie danych Eurostatu.

Dane zawarte w tabeli 2 potwierdzają zjawisko spowolnienia gospodarczego we wszystkich krajach UE. W 2009 r. nastąpiło załamanie gospodarek krajowych we Wspólnocie (tempo wzrostu PKB dla UE-27 wyniosło -4,3), w największym stopniu spadek tempa wzrostu PKB dotknął gospodarek: litewskiej, łotewskiej i estońskiej. Na tym tle wyróżnia się Polska, która zanotowała przyrost PKB.

W 2009 r. najskuteczniej rządzone kraje w UE, tj. Dania, Finlandia i Szwecja, zanotowały spadek tempa wzrostu PKB na poziomie zbliżonym do krajów o niższym wskaźniku skuteczności rządów Banku Światowego. Można jednak zauważyć, że

w przypadku krajów słabiej zarządzonych spadek tempa wzrostu PKB jest największy, co świadczy o słabej pozytywnej korelacji. Natomiast w 2011 r. to wśród państw o niższym wskaźniku skuteczności rządzenia zanotowano najwyższe przyrosty PKB.

Rys. 1. Stopa wzrostu PKB a skuteczność rządzenia w krajach UE w 2009 i 2011 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych Eurostatu i Banku Światowego.

Porównując kształtowanie się tempa wzrostu PKB z wielkościami wskaźnika skuteczności rządzenia w latach 2003-2011, nie można wskazać pozytywnych zależności. Współczynnik korelacji ukształtował się na poziomie -0,02, co oznacza brak istotnej zależności. Wyniki porównania współczynników korelacji obliczonych dla tzw. nowych i starych państw członkowskich kształtują się inaczej (tabela 3). Pozytywną słabą korelację wykazują kraje starej UE. Analiza statystyczna wykazała zatem, że wzrost jakości rządzenia nie generuje wyższego tempa wzrostu PKB.

Tabela 3. Współczynniki korelacji pomiędzy skutecznością rządzenia a tempem wzrostu PKB w latach 2003-2011

Kraje	Współczynnik korelacji Pearsona
UE-27	-0,02
UE-17	0,16
UE-15	0,19
Nowe państwa członkowskie	-0,07

Źródło: opracowanie na podstawie danych Eurostatu i Banku Światowego.

Kryzys gospodarczy w krajach UE potwierdzają także dane statystyczne dotyczące PKB przypadającego na mieszkańca (tabela 4). We wszystkich państwach wartość tego wskaźnika obniżyła się w 2009 r. w stosunku do 2008 r.

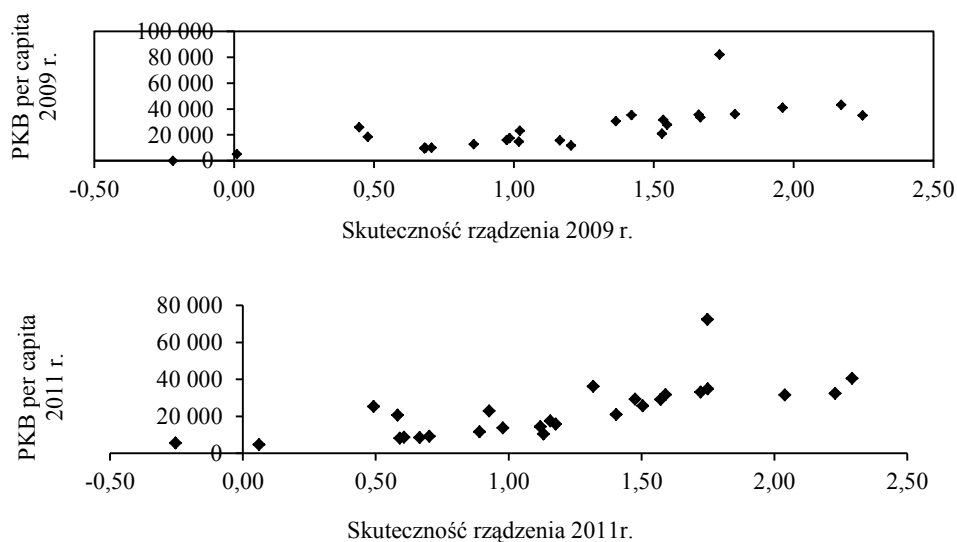
Tabela 4. PKB *per capita* w krajach UE w latach 2003-2011

Państwo	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Austria	27 700	28 700	29 800	31 300	33 000	33 900	33 000	34 100	35 700
Belgia	26 600	28 000	29 000	30 200	31 600	32 299	31 600	32 700	33 700
Bułgaria	2 400	2 600	3 000	3 400	4 000	4 600	4 600	4 800	5 200
Cypr	16 200	17 300	18 400	19 500	20 700	21 800	20 900	21 000	21 100
Czechy	8 300	9 000	10 200	11 500	12 800	14 800	13 600	14 300	14 900
Dania	35 000	36 500	38 300	40 200	41 700	42 800	40 500	42 600	43 200
Estonia	6 400	7 200	8 300	10 000	12 000	12 100	10 300	10 700	11 900
Finlandia	27 900	29 100	30 000	31 500	34 000	34 900	32 299	33 300	35 200
Francja	25 600	26 500	27 300	28 400	29 600	30 100	29 200	29 900	30 600
Grecja	15 600	16 700	17 400	18 700	19 900	20 800	20 500	19 600	18 500
Hiszpania	18 600	19 700	21 000	22 400	23 500	23 900	22 800	22 800	23 100
Holandia	29 400	30 200	31 500	33 100	34 900	36 200	34 700	35 400	36 100
Irlandia	35 200	36 900	39 200	41 700	43 200	40 300	36 100	35 000	35 400
Litwa	4 900	5 400	6 300	7 400	8 900	10 200	8 400	8 900	10 200
Luksemburg	57 100	59 900	65 000	71 700	78 000	76 400	72 300	78 600	82 100
Łotwa	4 300	4 900	5 800	7 200	9 600	10 500	8 600	8 600	9 800
Malta	11 600	11 600	12 200	12 800	13 600	14 500	14 400	15 200	15 700
Niemcy	26 000	26 600	27 000	28 100	29 500	30 100	29 000	30 500	31 700
Polska	5 000	5 300	6 400	7 100	8 200	9 500	8 100	9 200	9 600
Portugalia	13 700	14 200	14 600	15 200	16 000	16 200	15 800	16 200	16 100
Rumunia	2 400	2 800	3 700	4 500	5 800	6 500	5 500	5 800	b.d.
Słowacja	5 500	6 300	7 100	8 300	10 200	11 900	11 600	12 100	12 700
Słowenia	12 900	13 600	14 400	15 500	17 100	18 400	17 400	17 400	17 600
Szwecja	31 100	32 400	33 000	35 000	36 900	36 100	31 500	37 300	41 000
Węgry	7 300	8 100	8 800	8 900	9 900	10 500	9 100	9 700	10 000
W. Brytania	27 600	29 500	30 700	32 299	33 800	29 500	25 500	27 500	27 800
Włochy	23 300	24 000	24 500	25 300	26 200	26 300	25 200	25 700	26 000

Źródło: opracowanie na podstawie danych Eurostatu.

Zarówno w 2009 r., jak i w 2011 r. kraje o wyższej jakości rządzenia charakteryzują się wyższym PKB *per capita* (rys. 2).

Pomiędzy wskaźnikiem PKB *per capita* a skutecznością rządzenia zachodzi wysoka pozytywna korelacja. Współczynnik korelacji ukształtował się na pozio-

Rys. 2. PKB *per capita* a efektywność rządzenia w krajach UE w 2011 r.

Źródło: opracowanie na podstawie danych Eurostatu i Banku Światowego.

mie 0,72, co potwierdza istnienie zależności pomiędzy jakością rządzenia a poziomem rozwoju gospodarczego. W szczególności dotyczy to nowych państw członkowskich.

7. Podsumowanie

Zaprezentowana w artykule analiza statystyczna dowodzi, że istnieje związek pomiędzy poziomem rozwoju gospodarczego państw członkowskich UE a jakością ich instytucji publicznych, przejawiający się w skuteczności działania. Nie został potwierdzony natomiast kierunek tego oddziaływania, wobec czego nie można jednoznacznie stwierdzić, że wzrost jakości rządzenia generuje wzrost gospodarczy. Okresowi spowolnienia gospodarczego nie towarzyszy spadek skuteczności zarządzania publicznego. Bez wątpliwa w obliczu kryzysu gospodarczego i społecznego oraz związanej z nim większej aktywności instytucji publicznych postulat dobrego rządzenia będzie wyznaczał kierunki reform w krajach UE.

Literatura

Acemoglu D., Johnson S., Robinson J.A., *Institutions as the Fundamental Cause of Long-Run Growth*, [w:] *Handbook of Economic Growth. Volume 1A*, red. P. Aghion, S. N. Durlauf, Elsevier, North-Holland 2005.

- Acemoglu D., Johnson S., Robinson J.A., *Reversal of fortunes: Geography and institutions in the making of the modern world income distribution*, "Quarterly Journal of Economics" 2002, vol. 117, no. 4.
- Charron N., Lapuente V., Rothstein B., *Measuring the quality of government and subnational variation. Report for European Commission*, Directorate-General for Regional Policy, Working Papers 2012, no. 1.
- Geografia polskiego kryzysu. Kryzys peryferii czy peryferie kryzysu?*, red. G. Gorzelak, Stowarzyszenie Regional Studies Association – Sekcja Polska, Warszawa 2009.
- Goldsmith A.A., *Is Governance Reform a Catalyst for Development*, "Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions" 2007, no. 20 (2).
- Holmberg S., Rothstein B., Nasiritousi N., *Quality of Government: What You Get?*, "Annual Review of Political Science" 2009, vol. 12.
- Kaufmann D., Kraay A., Zoido-Lobaton P., *Aggregating Governance Indicators*, "World Bank Policy Research Working Paper" 1999, no. 2195.
- Knack S., Keefer P., *Does Social Capital have an economic Payoff? A cross-country investigation*, "Quarterly Journal of Economics" 1997, no. 112.
- Korenik S., *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych*, CeDeWu, Warszawa 2011.
- Krzak M., *Sytuacja na międzynarodowych rynkach finansowych*, [w:] *Kryzys globalny. Początek czy koniec?*, red. J. Winiecki, Regan Press, Gdańsk 2009.
- La Porta R., López-de-Silanes F., Shleifer A., Vishny R., *The Quality of Government*, "Journal of Law, Economics and Organization" 1999, vol. 15(1).
- La Porta R., López-de-Silanes F., Shleifer A., Vishny R., *Trust in Large Organisation*, "American Economic Review Papers and Proceedings" 1997, no. 87.
- Orłowski W.M., *Kryzys a tendencje wzrostu gospodarczego na świecie*, [w:] *Kryzys globalny. Początek czy koniec?*, red. J. Winiecki, Regan Press, Gdańsk 2009.
- Putnam R., *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton University Press, Princeton 1993.
- Rodrik D., Subramanian A., Trebbi F., *Institutions Rule: The Primacy of Institutions Over Geography and Integration in Economic Development*, "Journal of Economic Growth" 2004, vol. 9(2).
- Rothstein B., Teorell J., *What Is Quality of Government? A Theory of Impartial Government Institutions*, "Governance" 2008, vol. 21(2).
- Rothstein B., Teorell J., *Defining and measuring quality of government*, [w:] *Good Government: The Relevance of Political Science*, red. S. Holmberg, B Rothstein, Edward Elgar Publishing, 2012.
- Rymarczyk J., *Globalny kryzys finansowy*, [w:] *Między kryzysem a współpracą gospodarczą*, red. M. Lasoń, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2010.
- Wojciechowski E., Podgórnai-Krzykacz A., *Governance jako nowy sposób zarządzania sprawami publicznymi*, [w:] *Współczesne problemy polityki ekonomicznej*, red. J. Sokołowski i Z Przybyła, Akademia Ekonomiczna im. O. Langego we Wrocławiu, Jelenia Góra 2007.

THE QUALITY OF GOVERNANCE IN THE CONDITIONS OF THE CRISIS

Summary: This article aims to identify the impact of governance quality on the economic situation of EU countries during the economic crisis. The analysis concerns the effectiveness indicator published by the World Bank and welfare state indicators. The background for the statistical analyzes are the theoretical considerations on the relation between the quality of governance and economic development and also a review of previous research in this area.

Keywords: crisis, quality of governance, economic development.